

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

NEFORMALIOJO MOKYMOSI PROGRAMA CIVILINĖS SUTARTYS¹ 2020 metai

Aprašas

Programos aktualumas. Programa skirta, siekiantiems pažinti civilinės sutarties institutą: civilinės sutarties sampratą, sutarčių rūšis, suvokti sandorio ir sutarties skirtumus ir panašumus, pažinti sutarties sudarymo principus, sutarties sudarymo, privalomumo, vykdymo tvarką, sutarčių neįvykdymo pasekmes, sutarties nutraukimo pagrindus, netesybų sampratą.

Programos tikslas. Supažindinti visuomenę su civilinės sutarties institutu, skatinti teisinį raštingumą.

Programos uždaviniai:

1. Suteikti žinių apie civilinės sutarties reikšmę, sutarčių sudarymo ir vykdymo tverkos pagrindus.
2. Supažindinti su netesybų samprata, sutarčių neįvykdymo pasekmėmis.
3. Sutarčių nutraukimo pagrindus.

Gebėjimai, įgyjamos kompetencijos. Susipažinęs su mokomąja programos medžiaga, besimokantysis įgis žinių apie Lietuvoje veikiančią civilinės sutarties institutą.

Raktiniai žodžiai: civilinė sutartis, Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, sutarčių laisvės principas, netesybos.

Kalba: lietuvių.

Bendrosios kompetencijos: teisinis raštingumas.

---

¹ Programa parengta įgyvendinant projektą „Suaugusiųjų švietimo sistemos plėtra suteikiant besimokantiems asmenims bendrąsias ir pagrindines kompetencijas“ (Nr. 09.4.2-ESFA-V-715-01-0002), vykdomą pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 9 prioriteto „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ 09.4.2-ESFA-V-715 priemonę „Formaliojo ir neformaliojo mokymo paslaugų įvairioms besimokančiųjų grupėms teikimas“.

Civilinės sutartys

Šioje programoje bus apžvelgtos tokios temos:

- Sutarties samprata;
- Sutarties rūšys;
- Sandorio ir sutarties skirtumai ir panašumai;
- Sutarties sudarymo laisvės principas;
- Sutarties sudarymas, privalomumas, vykdymas;
- Sutarties neįvykdymo pasekmės, pažeidimas;
- Sutarties nutraukimas;
- Sutartinė civilinė atsakomybė.

Mokymo programa yra parengta, remiantis Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika.

Sutartys bendrai

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (toliau – CK) reglamentuoja asmenų turtinius santykius ir su šiais santykiais susijusius asmeninius neturtinius santykius, taip pat šeimos santykius.

Sutartis ir iš jos kylantys teisiniai santykiai vadinami sutartiniais teisiniais santykiais. Sutartys yra reglamentuojamos CK šeštoje knygoje (6.145 – 6.288 straipsniai).

Kas yra sutartis?

Sutartis yra dviejų ar daugiau asmenų **susitarimas** sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus (ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo), o pastarieji įgyja reikalavimo teisę.

Sutarties esmė – **šalių susitarimas**, pasiektas **suderinus** jų valią.

Kokios gali būti sutartys?

Sutartys gali būti dvišalės ir vienašalės; atlygintinės ir neatlygintinės; konsensualinės ir realinės; vienkartinio įvykdymo sutartys ir tęstinio vykdymo sutartys; vartojimo sutartys ir kitos.

Pagal sudarymo būdą sutartys skirstomos į abipusėmis derybomis sudaromas sutartis ir prisijungiant sudaromas sutartis.

Kai kurie sutarčių pavyzdžiai: pirkimas-pardavimas, nuoma, pasauga, dovanojimas, ranga, banko sąskaita, renta, išlaikymas, lizingas, kreditavimas ir pan.

Šalys gali sudaryti ir sutartis, kurios nėra tiesiogiai nustatytos CK ir susitarti dėl joms tinkamų sąlygų (sutarčių laisvės principas).

Sandoris ir sutartis: kuo skiriasi ir kuo panašūs?

Teisėje naudojami sandorio ir sutarties terminai. Koks yra jų santykis?

- Sutartis yra dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius. Sutartis gali būti dvišalė ar daugiašalė.
- Sandoriais laikomi asmenų veiksmai, kuriais siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas. Sandoriai gali būti vienašaliai, dvišaliai, daugiašaliai.
- Taigi, sandoris iš esmės yra sutartis. Tačiau sutartimi gali būti tik dvišaliai ir daugiašaliai sandoriai, t. y. veiksmai, kuriems reikia bent dviejų asmenų valios išraiškos. Todėl visi sandoriai, išskyrus vienašalius sandorius yra laikomi sutartimis.
- Vienašalių sandorių pavyzdžiai: testamentai, įgaliojimai ir kiti. Šie vienašaliai sandoriai nėra laikomi sutartimis.

Sutarties laisvės principas

Sutartiniuose teisiniuose santykiuose asmenys **dalyvauja laisva valia**, jie patys sprendžia, sudaryti sutartį ar ne (CK 6.156 straipsnis).

Tai reiškia, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose asmenys gali laisvai pasirinkti su kuo, kaip sudaryti sutartis, kokias sutarties sąlygas nustatyti. Tačiau ši laisvė gali būti ribojama tik **imperatyvių teisės normų, geros moralės ir viešosios tvarkos**.

Draudžiama versti kitą asmenį sudaryti sutartį, išskyrus atvejus, kai pareigą sudaryti sutartį nustato įstatymai ar savanoriškas įsipareigojimas sudaryti sutartį (CK 6.156 straipsnio 2 dalis).

Sutarties sudarymas

Sutartis sudaroma pateikiant pasiūlymą (**oferta**) ir priimant pasiūlymą (**akceptas**) arba kitais šalių susitarimą pakankamai įrodančiais veiksmais (CK 6.162 straipsnio 1 dalis).

Kitaip tariant, sutartis sudaroma tada, kai viena šalis pasiūlo kitai šaliai sudaryti sutartį ir šalis, kuriai pateiktas toks pasiūlymas, su juo sutinka. Toks pasiūlymą gavusios šalies pritarimas reiškia, kad šalių valia tapo suderinta ir jos nori sudaryti sutartį.

Sutartis laikoma sudaryta nuo to momento, kai šalys susitaria dėl visų esminių sąlygų (CK 6.162 straipsnio 2 dalis). Kurios sąlygos yra esminės, o kurios – ne, priklauso nuo sutarties rūšies, jos pobūdžio, šalių išreikštos valios, susitarimo, įstatymo, reglamentuojančio ginčo santykius. Tik tada, kai sutarties šalys susitaria dėl visų esminių sutarties sąlygų, sutartis galioja ir yra privaloma sutarties šalims, nes turi joms įstatymo galią.

Sutarties privalomumas

Teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi įstatymo galią (CK 6.189 straipsnio 1 dalis).

Tai reiškia, kad šalys, sudariusios sutartį, privalo jos laikytis ir negali atsisakyti jos vykdyti, nebent tai nustato įstatymas ar pati sutartis. Atitinkamai, sutarties nesilaikymas (jos pažeidimas) gali lemti sutartinę atsakomybę.

Sutarties privalomumo ir vykdytinumo principai, lemia, kad bet koks sutarties netinkamas vykdymas reiškia sutarties pažeidimą, už kurį atsakinga sutartinių įsipareigojimų nevykdanti sutarties šalis. Sutarčių privalomumo šalims principas reikalauja sutartį vykdyti ir vienos iš šalių atsisakymas nuo sutarties negalimas, išskyrus įstatyme išvardytus atvejus, kai šalis pati gali vienašališkai nutraukti sutartį arba inicijuoti nutraukimą teismine tvarka.

Sutarties privalomumas

Skirtingai nei įstatymas, kuris nustato privalomas elgesio taisykles neapibrėžtam asmenų ratui, sutartimi pagal suderintą šalių valią nustatomos tik šalims privalomos elgesio taisyklės ir bendru šalių sutarimu priimti įsipareigojimai dėl jos sąlygų vykdymo prilygsta įstatymui. Sutartis yra įstatymo galią turintis susitarimas ją sudariusioms šalims.

Sutarties vykdymas

Sutartis turi būti vykdoma pagal joje nustatytas sąlygas. Tai reiškia, kad sutarties šalys turi atlikti konkrečius veiksmus tokiu būdu, kuris nustatytas sutartyje.

Šalys sutartį privalo įvykdyti tuo pačiu metu, jeigu ko kita nenumato įstatymai ar sutartis arba nelemia jos prigimtis ar aplinkybės.

CK 6.200 straipsnis nustato tam tikrus bendruosius sutarties vykdymo principus, kurių šalys visada privalo laikytis:

- Šalys privalo vykdyti sutartį tinkamai ir sąžiningai.
- Vykdydamos sutartį, šalys privalo bendradarbiauti ir kooperuotis.
- Sutartis turi būti vykdoma kuo ekonomiškiau kitai šaliai būdu.

Sutarties aiškinimas

Sutarties aiškinimas reiškia sutarties šalių valios atskleidimą, t. y. siekius, kodėl sutartis buvo sudaryta, ko šalys siekė ją sudarydamos.

Sutartis turi būti aiškinamos sąžiningai. Aiškinant sutartį, pirmiausia turi būti nagrinėjami tikrieji sutarties šalių ketinimai, o ne vien remiamasi pažodiniu sutarties teksto aiškinimu. Jeigu šalių tikrų ketinimų negalima nustatyti, tai sutartis turi būti aiškinama atsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiomis pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiškai šalims protingi asmenys.

Sutarties aiškinimo poreikis kyla vykdant sutartį ar teisme sprendžiant, ar sutartis buvo pažeista ar ne.

Sutarčių neįvykdymas

Sutarties neįvykdymas reiškia bet kokios sutarties nuostatos ar įstatymo neįvykdymą.

Sutarties neįvykdymas suteikia teisę kitai sutarties šaliai reikalauti tinkamo sutartinės prievolės įvykdymo (CK 6.213 straipsnis).

Sutarties pažeidimas

Sutarties pažeidimu gali būti laikomi įvairūs pažeidimai. Pripažįstama, kad sutarties pažeidimas gali būti

- imperatyvių (privilomų) teisės normų pažeidimas;
- dispozityviųjų teisės normų, nustatančių atskirų sutarčių rūšių šalių teises ir pareigas, pažeidimas;
- sutarčių vykdymo principų pažeidimas;
- numanomų sutarties sąlygų pažeidimas.

Kas yra imperatyvios ir dispozityvios teisės normos?

Imperatyviosios teisės normos nustatomos siekiant apsaugoti visuomenės interesus, viešąją tvarką, joms būdingi aiškiai išreikšti **draudimai, įsakmūs įpareigojimai**.

Teisės normos, kuriomis nustatomos alternatyvios veikimo galimybės, kylančios iš normose vartojamų žodžių „gali“, „turi teisę“, „leidžiama“, paprastai yra dispozityvios.

Dispozityvioji teisės norma palieka laisvę šalims nustatyti tokias sąlygas, kokios joms yra priimtinausias.

Sutarties nutraukimas

Sutartis gali būti nutraukiama:

- Sutartyje ar įstatyme nustatytais atvejais ir tvarka vienašališkai ar šalių sutarimu;
- Iš esmės pažeidus sutartį viešašališkai.

Nesant esminio sutarties pažeidimo, sutartis vienašališkai negali būti nutraukiama (nebevykdoma), nebent tai leidžiama sutartimi ar įstatymu.

Esminis pažeidimas (sutarties nutraukimas)

Šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties neįvykdo ar netinkamai įvykdo ir tai yra **esminis sutarties pažeidimas**.

- Nustatant, ar sutarties pažeidimas yra esminis, ar ne, turi būti atsižvelgiama į tai:
  - 1) ar nukentėjusi šalis iš esmės negauna to, ko tikėjosi iš sutarties, išskyrus atvejus, kai kita šalis nenumatė ir negalėjo protingai numatyti tokio rezultato;
  - 2) ar pagal sutarties esmę griežtas prievolės sąlygų laikymasis turi esminės reikšmės;
  - 3) ar prievolė neįvykdyta tyčia ar dėl didelio neatsargumo;
  - 4) ar neįvykdymas duoda pagrindą nukentėjusiai šaliai nesitikėti, kad sutartis bus įvykdyta ateityje;
  - 5) ar sutarties neįvykdžiusi šalis, kuri rengėsi įvykdyti ar vykdė sutartį, patirtų labai didelių nuostolių, jeigu sutartis būtų nutraukta.

Esant esminiam sutarties pažeidimui, **nukentėjusi šalis gali sutartį nutraukti vienašališkai, nesikreipdama į teismą**. Apie sutarties nutraukimą privaloma iš anksto pranešti kitai šaliai per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu sutartyje toks terminas nenurodytas, – prieš **trisdešimt dienų**.

Sutartinė atsakomybė

Kiekvienas asmuo **privalo tinkamai ir laiku vykdyti** savo sutartines prievoles.

Prievolė (sutartinė prievolė) laikoma įvykdyta netinkamai, jei įvykdoma tik iš dalies, jei praleidžiamas įvykdymo terminas, pažeidžiamos kitos sutartos jos vykdymo sąlygos, bendradarbiavimo pareiga, imperatyviosios teisės normos ar bendro pobūdžio pareiga elgtis atidžiai ir rūpestingai.

Asmuo, neįvykęs ar netinkamai įvykęs savo sutartinę prievolę, privalo **atlyginti kitai sutarties šaliai šios patirtus nuostolius, sumokėti netesybas (baudą, delspinigius)**.

Sutartinės civilinės atsakomybės sąlygos

Įprastai sprendžiant ginčą dėl sutartinės civilinės atsakomybės, turi būti nustatytos visos civilinės atsakomybės taikymo sąlygos:

- neteisėti veiksmai,
- žala,
- žalą padariusio asmens kaltė
- priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos

Šias sąlygas nustatytos ir apibrėžtos CK 6.246–6.249 straipsniuose.

Sutartinė atsakomybė (netesybos)

Įstatymai ar sutartis gali nustatyti, kad už prievolės neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą kaltoji šalis privalo sumokėti netesybas (baudą, delspinigius) (CK 6.258 straipsnio 1 dalis).

Netesybos yra įstatymų, sutarties ar teismo nustatyta **pinigų suma**, kurią skolininkas privalo sumokėti kreditoriui, jeigu prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta (bauda, delspinigiai).

Netesybos gali būti nurodytos konkrečia pinigų suma arba užtikrinamosios prievolės sumos procentu.

Už prievolės įvykdymo termino praleidimą gali būti nustatomos netesybos, skaičiuojamos už kiekvieną termino praleidimo dieną, savaitę, mėnesį ir t. t.

Susitarimas dėl netesybų turi būti rašytinis.

Klausimai savitikrai „Civilinės sutartys“

1. Koks teisės aktas nustato civilinių sutarčių instituto pagrindus?

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas;
2. Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas;
3. Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas.

2. Kaip vadinami santykiai, kylantys iš civilinių sutarčių?

1. Civiliniais teisiniais santykiais;
2. Darbo teisiniais santykiais;
3. Sutartiniais teisiniais santykiais.

3. Kiek gali būti sutarties šalių?

1. tik dvi;
2. viena;
3. dvi ir daugiau.

4. Ar vienašaliai sandoriai yra laikomi sutartimis?

1. Ne;
2. Taip;
3. Sutartis gali būti vienašalė.

5. Kuo yra laikomas testamentas?

1. Sutartimi;
2. Sandoriu;
3. Vyriausybės nutarimu.

6. Kuo skiriasi sandoris nuo sutarties?

1. Sandoris gali būti vienašalis ir daugiašalis, o sutartis tik dvišalė ar daugiašalė;
2. Sandoris nuo sutarties niekuo nesiskiria;
3. Sandoris gali būti tik daugiašalis, o sutartis tik vienašalė.

7. Sutarties laisvės principo esmė:

1. Įstatymas privalo būti aukštesnės galios;
2. Civilinius teisinius santykius galima sudaryti laisva valia, neatsižvelgiant į imperatyvias įstatymų normas, gerą moralę ir viešąją tvarką;
3. Civilinius teisinius santykius galima sudaryti laisva valia, tačiau atsižvelgiant į imperatyvias įstatymų normas, gerą moralę ir viešąją tvarką.

8. Nuo kurio momento laikoma, kad sutartis yra sudaryta?

1. Sutartis laikoma sudaryta nuo to momento, kai šalys susitaria dėl visų esminių sąlygų;
2. Sutartis laikoma sudaryta, kai yra išreiškiama oferta ir akceptas;
3. Sutartis laikoma sudaryta, kai kyla idėja ją sudaryti.

9. Ar sutartis turi įstatymo galią?

1. Taip;
2. Ne;
3. Taip, bet tik ją sudariusioms šalims.

10. Kada kyla poreikis aiškinti sutartį?

1. Vykdam sutartį, teisme sprendžiant, ar sutartis buvo pažeista, ar ne;
2. Kai norima pakenkti vienai sutarties šaliai;
3. Kai norima nutraukti sutartį be svarbių tam priežasčių.

11. Ką reiškia sutarties aiškinimas ir kaip reikia aiškinti sutartis?

1. Sutarties aiškinimas reiškia sutarties šalių valios atskleidimą, sąžiningai norint nagrinėti tikruosius sutarties šalių ketinimus, o ne vien remiantis pažodiniu sutarties teksto aiškinimu;
2. Sutarties aiškinimas reiškia sutarties šalių valios atskleidimą, sekant sutarties raidės ir neatsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiomis pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiški šalims protingi asmenys.
3. Sutartis turi būti aiškinama siaurai, neatsižvelgiant į tikruosius sutarties šalių ketinimus.

12. Kas yra laikoma sutarties neįvykdymu?

1. Sutarties neįvykdymu laikomos bet kokios iš sutarties atsiradusios prievolės neįvykdytas, įskaitant netinkamą įvykdymą ir įvykdymo termino praleidimą;
2. Sutarties nevykdytas reiškia bet kokios sutarties nuostatos ar įstatymo nevykdymą;
3. Sutarties neįvykdymu yra laikomas bet koks neveikimas.

13. Kas yra imperatyviosios teisės normos?

1. Imperatyviosios teisės normos nustatomos siekiant apsaugoti visuomenės interesus, viešąją tvarką, joms būdingi aiškiai išreikšti draudimai, įsakmūs įpareigojimai.
2. Imperatyviomis teisės normomis nustatomos alternatyvios veikimo galimybės, kylančios iš normose vartojamų žodžių „gali“, „turi teisę“, „leidžiama“, paprastai yra dispozityvios.
3. Tokių teisės normų apskritai nėra.

14. Ar nesant esminiam sutarties nutraukimo pagrindui gali būti vienašališkai nutraukta sutartis?

1. Gali.
2. Nesant esminio sutarties pažeidimo, sutartis vienašališkai negali būti nutraukiama (nebevykdoma), nebent tai leidžiama sutartimi ar įstatymu.
3. Iš dalies gali.

15. Kas yra esminis sutarties pažeidimas?

1. Jeigu kita šalis sutarties neįvykdo ar netinkamai įvykdo;
2. Jeigu sutarties prievolė nėra įvykdyta dėl didelio neatsargumo;
3. Jeigu sutarties neįvykdymas neduoda pagrindo nukentėjusiai šaliai manyti, kad sutartis bus ateityje neįvykdyta.

16. Kas yra netesybos?

1. Žodžio netesėjimas;
2. Visiškas nesiskaitymas;
3. Netesybos yra įstatymų, sutarties ar teismo nustatyta pinigų suma, kurią skolininkas privalo sumokėti kreditoriui, jeigu prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta (bauda, delspinigiai).